

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНІ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Проаналізовано регіональні фактори впливу на міграційні процеси різних рівнів. Визначено взаємозалежність міграційних та регіонально-економічних процесів. Розглянуто передумови для удосконалення теоретичної моделі впливу на міграційні процеси як спробу підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Ключові слова: міграційні процеси, регіональна міграція, трудові ресурси, демографічний процес.

Постановка проблеми. Сьогодні домінуючою тенденцією еволюції міжнародних економічних відносин стає глобалізація, одним із важливих проявів якої є міжнародна міграція робочої сили. Дедалі більшого поширення і значення набуває переміщення людських ресурсів між країнами, що зумовлено соціально-економічними, військовими, етнічними, релігійними та іншими чинниками. Міграційні процеси, їхні тенденції, обсяг та якість є тими чинниками, що безпосередньо впливають на рівень інвестиційної привабливості певної території, з боку територіально-адміністративних одиниць, що їх оточують.

Аналіз останніх публікацій. Окремі аспекти в проблематиці митно-тарифного регулювання на міграцію трудових ресурсів досліджено у працях таких вчених, як О. Гребельник, В. Будкін, А. Гальчинський, А. Кредісов, Ю. Пахомов, А. Поручник, А. Румянцев та інші, однак не всі регіони мають спільні кордони з іншими кордонами. Проблематику дослідження регіонального розвитку в розрізі впливу на соціально-демографічні процеси висвітлено в матеріалах досліджень таких науковців, як І. Горленко, Л. Тарангул, В. Ковалевський, В. Семенов.

Невирішені аспекти проблеми. Досі в системі інтегрованих наукових досліджень, зокрема на стиках економіки, географії та демографії, не було наведено ґрунтового теоретичного аналізу щодо передумов впливу на міграційні процеси через систему регіональних економічних відносин що й зумовило актуальність тематики обраного дослідження.

Мета дослідження. Метою написання роботи є визначення регіональних чинників впливу на міграційні процеси різних рівнів, визначення взаємозалежності міграційних та регіонально-економічних процесів, побудова та створення передумов для удосконалення теоретичної моделі впливу на міграційні процеси як способу підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Виклад основного матеріалу. Характер розвитку різних регіонів України є неоднорідним та, доволі часто, суперечливим. Відмінність природного, виробничого та людського регіонального потенціалів зумовлює різні причини та наслідки міграційних процесів, що відбуваються всередині країни, так і в межах світового господарства. Нерівність регіональних потенціалів зумовлює нерівність розвитку окремих регіонів. Однак диференціація регіональних потенціалів не є єдиною причиною, що зумовлює "репресивність" суспільних відносин на окремих територіях. Доповнюють такий перелік рівень освоєння та ефективність використання потенціалів, що дуже часто не

дає трансформуватись категорії "потенціал" у категорії "ресурс", а також міграція ресурсів та грошей.

Враховуючи економічну мотивацію істотного обсягу міграційної поведінки населення, можна сформулювати та удосконалити систему важелів впливу на зазначене явище, визначаючи пріоритети міграційної політики:

- збереження інтелектуального та творчого потенціалу нації, залучення іноземного повноцінного висококваліфікованого людського капіталу;
- запобігання міграції злочинних, антисоціальних індивідів та осіб з неадекватною поведінкою;
- сприяння вільному пересуванню громадян;
- сприяння відносно рівномірному розселенню, з метою уникнення забруднення навколишнього середовища та подальшої урбанізації з обов'язковим урахуванням потреб регіонів у робочій силі;
- поєднання важелів впливу на міграційний приріст населення із відповідним механізмом впливу на природний приріст.

Загальна тенденція розвитку світового суспільства, що визначається прагненням до еволюційного переходу в напрямку до постіндустріального, інформаційного способу господарювання, породжує новий спосіб міжнародної конкуренції – конкуренцію у демографічному секторі. Розвиток технологій збереження та розширеного відтворення населення, етичного, національно свідомого та професійного виховання – це реальні важелі розширення конкурентних можливостей національної економіки та гіпотетична можливість переходу до інформаційної економіки, уникаючи стадії розвинутого ринкового господарства.

У загальному вигляді регіональні чинники впливу на міграційні процеси, за природою свого виникнення, можна об'єднати у декілька груп: ринкові, виробничі, соціально-інфраструктурні, екологічні, грошово-кредитні, митно-кредитні та адміністративно-управлінські. Формування відповідного інституціонального забезпечення для кожного із зазначених напрямів є лише першим кроком у напрямку формування сприятливого середовища не лише для зовнішнього, а й для внутрішнього інвестора. Загальний механізм позитивізації міграційних тенденцій створюється за допомогою вирішення проблем економічного, правового та культурного розвитку, з акцентуванням уваги на проблемі гуманізації суспільного життя, що є особливо актуальним в умовах демографічної кризи України.

Певні демографічні процеси, зокрема міграція та розселення, спроможні до саморегулювання через регіональний господарський механізм, за умови що він більшою часткою складається з ринкових важелів.

Дія такого саморегулювання полягає у такому: міграційний рух населення спрямовується до територій, економічна структура яких потребує персоналу певного рівня кваліфікації, відповідає певним соціальним стандартам та є перспективною в плані подальшого соціально-економічного розвитку. В процесі такого руху відбувається відповідна людська концентрація та формується адекватна система розселення.

Міграція у багатьох випадках є наслідком міграції грошей. Навіть м'ятникові та сезоні міграції населення перебувають у певній залежності від сталої міграції виробничого та позичкового капіталу. Акумуляція певної

кількості вільних грошових засобів у межах певної території зумовлює механічний приріст населення до зазначених місцевостей. Рівень розвитку кредиту, простота та швидкість його отримання також відіграють істотну роль у процесі розвитку підприємництва, житлового будівництва інших сфер відносин, та впливають на темпи підвищення добробуту, а значить і на рівень міграційної привабливості. Отже, стимулювання розвитку діяльності фінансово-кредитних установ у регіональному секторі – важіль сприяння позитивізації демографічних тенденцій.

Роль держави у процесі впливу на міграційні процеси в двох зазначених секторах зводиться до стимулювання конкуренції в грошово-кредитному та виробничому секторах, створенні сприятливих умов господарювання різним суб'єктам, решта залежить від недержавних мікроекономічних елементів.

Проблеми територіального розвитку полягають у складному переплетенні природних, економічних та соціальних суперечностей. Стан української регіональної економіки, що часто-густо характеризується відсутністю контролю з боку органів державного регулювання трудового законодавства приватизованих або приватних підприємств, є фундаментом для багатьох порушень. Серед найпоширеніших з них варто виділити: ненормованість робочого дня, відсутність чітких інструкцій та нормативів виконуваних робіт, відсутність чітко визначеного механізму нарахування заробітної плати, недотримання трудових договорів з боку роботодавців, порушення політичних та загальних прав людини.

Окремою ланкою в цьому комплексі є недотримання техніки безпеки праці, перевищення робітників, що призводять до професійних захворювань травм, каліцтва, смертності на виробництві, чи ранньої втрати працездатності. Все це негативним чином позначається на стані здоров'я населення та на якісних показниках трудових ресурсів. Крім всього зазначеного, території, що підпадають під такі характеристики, мають від'ємне сальдо не лише міграційного а й природного приросту.

Велике значення у системі виробничих чинників мають також показники регіональних обсягів ВВП та співвідношення в їхній структурі товарів споживання та засобів виробництва.

Одну з провідних ролей у системі важелів впливу на міграційні процеси відіграють соціально-інфраструктурні фактори. В умовах переходу до ринку зростає значення соціальної інфраструктури як своєрідного амортизатора суспільних конфліктів. У багатьох випадках вона є чинником безпосереднього впливу на демографічні процеси: відстань до медичних закладів з наявністю доріг, транспорту та вартості перевезень: забезпечення населення якісною питною водою, опаленням тощо.

Дедалі гостріше в структурі суспільних відносин постає проблема екологічного захисту населення, що безпосередньо впливає на обсяги міграції. Істотно впливають на обсяги та тенденції міжрегіональної та сезонної міграції наявність/відсутність міжрегіональних екстерналій. Провідна роль на дотримання екологічного балансу та охорони довкілля покладається на органи державного контролю, що виконують свої функції за допомогою економічних та адміністративних інструментів. Також істотне значення має екологічна освіта населення, що складається з екології виробництва та екології споживання.

Митно-тарифне регулювання впливає на характер міграцій не лише тих областей, що мають спільні кордони з іншими країнами, а й усіх інших. Йдеться зокрема про насичення загальнонаціонального ринку товарами, якими не спроможне задовольнити себе національне виробництво, відсутність дефіциту та рівень задоволення первинних економічних потреб. Також адекватне митне регулювання створює передумови для реалізації транзитного потенціалу окремих регіонів, що також є чинником економічного розвитку та міграційної привабливості.

Доволі часто соціально-економічні умови, як важіль впливу на міжнародні міграційні процеси, погіршуються внаслідок відсутності координації заходів між суб'єктами різних регіонів. Тут ми стикаємося з проблемою адміністративно-управлінського чинника впливу на міграційні процеси. Його умовно можна поділити на кілька складових: професійний (рівень підготовки та кваліфікації управлінського персоналу), психологічний (сприяння чи протидія регіональній співпраці, прагнення до покращення показників лише свого регіону тощо) та об'єктивний адміністративний (характерна специфіка окремо взятих регіонів).

Висновки. Принциповим моментом подолання визначеної проблеми є розроблення стратегічного циклу заходів, що має ґрунтуватись на міцному теоретичному фундаменті, та оперативно реагувати на зміни в тенденціях світового та регіонального розвитку. Лише таким чином можливі гармонізація та взаємоузгодження економічного та демографічного розвитку країни.

Чайка-Петегырьч Л.Б. Социально-экономическое влияние на региональные миграционные процессы

Проанализированы региональные факторы влияния на миграционные процессы разных уровней. Определена взаимозависимость миграционных и регионально-экономических процессов. Рассмотрены предпосылки для совершенствования теоретической модели влияния на миграционные процессы как попытку повышения инвестиционной привлекательности региона.

Ключевые слова: миграционные процессы, региональная миграция, трудовые ресурсы, демографический процесс.

Chayka-Petegyrych L.B. Social economic impact on regional migration processes

The impact of regional factors on migration of different levels has been analyzed in the article. The interdependence of migration and regional economic processes is determined. Precondition for improving the theoretical model of influence on migration as an attempt of increasing the investment attractiveness of the region is considered.

Keywords: migration processes, regional migration, labor resources, demographic process.

УДК 330.83

Здобувач І.Р. Шевчик – Львівська КА

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ БАНКИ ТА КРЕДИТНІ КООПЕРАТИВИ У 1848-1939 РОКАХ

Проаналізовано феномен інституційного становлення фінансово-кредитної сфери як складової економічного унезалежнення західної гілки нації, в умовах Австро-Угорської монархії та польської держави впродовж 1848-1939 рр. Особливий